കുറേയൊക്കെ മാറ്റം ദർശിക്കാൻ കഴിയും. കൗൺസിലിന് മുമ്പുള്ള കത്തോലിക്കാ സഭാശാസ്ത്രവും മറ്റു സഭകളോടുള്ള മനോഭാവവും വ്യത്യസ്തമായിരുന്നു.

രണ്ടാം വത്തിക്കാൻ കൗൺസിലിനു മുമ്പുള്ള സഭാശാസ്ത്രം

രണ്ടാം വത്തിക്കാൻ സൂനഹദോസിനുമുമ്പ് ക്രിസ്തുവിന്റെ സഭയും റോമൻ കത്തോലിക്കാസഭയും താദാത്മ്യപ്പെടുത്തി മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. കത്തോലിക്കാ സഭയെന്നാൽ ലത്തീൻ സഭയെന്നു പലരും കരുതി. മറ്റുള്ള സഭകളൊക്കെ അകത്തോലിക്കാ സഭകളായിരുന്നു. അവരെ ശീശ്മക്കാരെന്നും പാഷണ്ഡികളെന്നും വിളിച്ചിരുന്നു. പിളർപ്പിനുശേഷം എല്ലാ സഭകളിലും ഏകപക്ഷീയമായ വളർച്ച ഉണ്ടായി എന്നത് അംഗീകരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. റോമാസഭയിലും അതു സംഭവിച്ചു. മധ്യകാലഘട്ടത്തിൽ റോമൻ കത്തോലിക്കാ സഭയിൽ വളരെ കേന്ദ്രീകൃതമായ ഭരണസംവിധാനം രൂപപ്പെട്ടു. പേപ്പൽ സംസ്ഥാനങ്ങളുടെ രൂപീകരണത്തോടെ അവിടെ പാപ്പായ്ക്ക് ഏകാധിപത്യവും പരമാധിപത്യവും നിലവിൽ വന്നു. യൂറോപ്പിലാകമാനം അദ്ദേഹത്തിന് അതുല്യമായ സ്ഥാനം ലഭിച്ചു. 16-ാം നൂറ്റാണ്ടിലെ കൊളോണിയലിസത്തോടുകൂടി പാശ്ചാത്യമിഷണറിമാർ ഏഷ്യൻ, ആഫ്രിക്കൻ, അമേരിക്കൻ നാടുകളിൽ പോയി ലത്തീൻ രൂപതകൾ ആരംഭിച്ചു. അങ്ങനെ ലത്തീൻസഭ ഭൂമിശാസ്ത്രപരമായി ലോകം മുഴുവൻ വ്യാപിച്ചു. എന്നാൽ അപ്പോഴും അതിന് ലത്തീൻ എന്ന ഒരു സഭാപാരമ്പര്യം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. മറ്റ് അപ്പസ്തോലികസഭകളുമായി ദൃശ്യവും സമ്പൂർണവും കാനോനികവുമായ കൂട്ടായ്മ ഇല്ലായിരുന്നു.

ലത്തീൻ മിഷനറിമാർ പൗരസ്ത്യ അപ്പസ്തോലിക സഭകളുടെ ഇടയിൽ പ്രവർത്തിച്ച് അവരിൽ നിന്ന് പൗരസ്ത്യ കത്തോലിക്കാസഭകൾ രൂപീകരിക്കാൻ തുടങ്ങി. അങ്ങനെയാണ് ബിസന്റയിൻ സഭയിൽ പെട്ട പൗരസ്ത്യ കത്തോലിക്കാസഭകളും മറ്റു ചില സഭകളും ഉടലെടുത്തത്. അക്കാലത്തെ ചില ലത്തീൻ മിഷനറിമാർക്ക് ലത്തീൻ അല്ലാത്തതെല്ലാം പാഷണ്ഡത്തയും ശീശ്മയുമായിരുന്നു. അവർ ഐകരൂപ്യവാദികളായിരുന്നു. ഐക്യം എന്നാൽ ഐകരൂപ്യമെന്നും വൈവിധ്യം എന്നാൽ വിഭജനം എന്നുമൊക്കെ അവർ ധരിച്ചിരുന്നു. ബാഹ്യമായി അവശ്യാവശ്യമായ ചില ആരാധനാനുഷ്ഠാന വൈവിധ്യം മാത്രം നിലനിർത്തിക്കൊണ്ട് ലത്തീൻസഭയിൽ ലയിപ്പിക്കുക എന്നതായിരുന്നു അവരെ സംബന്ധിച്ച് സഭൈക്യം. ഇത്തരം പൗരസ്ത്യ കത്തോലിക്കർ പൗരസ്ത്യരായി കാണപ്പെട്ടെങ്കിലും, ദൈവശാസ്ത്രത്തിലും ആധ്യാത്മികതയിലും ഭക്താഭ്യാസങ്ങളിലുമെല്ലാം ലത്തീൻ സഭാപാരമ്പര്യങ്ങൾ അനുവർത്തിച്ചിരുന്നു. അവരുടെ സെമിനരിപരിശീലനം ലത്തീൻ മിഷനറിമാർ ഏറ്റെടുക്കുകയും പാശ്ചാത്യ രീതിയിലുള്ള ആധ്യാത്മികതയിൽ അവരെ പരിശീലിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. തദ്ഫലമായി പാശ്ചാത്യമായവയെ ശ്രേഷ്ഠമെന്നു കരുതുകയും പൗരസ്ത്യമായവയെ താഴ്ത്തിക്കെട്ടുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു മനോഭാവം പൗരസ്ത്യരുടെ ഇടയിൽ ഉടലെടുത്തു. അവരുടെ തത്വശാസ്ത്രവും ദൈവശാസ്ത്രവും പാശ്ചാത്യമായിരുന്നു. ചുരുക്കത്തിൽ, ലത്തീനീകരണം അന്നത്തെ പൊതുവായ പരിപാടിയിൽ പെട്ടതായിരുന്നു എന്ന് വേണമെങ്കിൽ പറയാം. പൗരസ്ത്യ ചിന്താരീതി അൽപംപോലും മാനിച്ചിരുന്നില്ല. അതിന് അർഹമായ ബഹുമാനവും പരിഗണനയും നൽകിയിരുന്നുമില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല, ചിലർ അതിനെ അവജ്ഞാപൂർവം പരിഗണിച്ചിരുന്നു. *പൗരസ്ത്യ അപ്പസ്തോലിക സഭകളെ റീത്തുകളായി കാണുന്ന പ്രവണത ശക്തിപ്പെട്ടു.* ആരാധനക്രമത്തിൽ അൽപസ്വൽപം വ്യത്യാസം, ബാക്കിക്കാര്യങ്ങളിലെല്ലാം ഏക ലത്തീൻസഭയുടെ ഭാഗമായിരിക്കുക. ഇപ്രകാരം ചിന്തിച്ചവർ സഭകളെ സഭകളായി കണ്ടിരുന്നില്ല. അവയുടെ *ഓട്ടോണമി* അംഗീകരിച്ചിരുന്നില്ല. വിവിധ അപ്പസ്തോലിക പൗരസ്ത്യ കത്തോലിക്കാസഭകളെ ലത്തീൻസഭയുടെ പ്രോവിൻസുകളെപ്പോലെ പരിഗണിച്ചിരുന്നു. 1274-ലെ ലയൺസ് കൗൺസിലിനുശേഷം മിക്ക ദൈവശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരും ഐകരൂപ്യവാദികളായി മാറി.

രണ്ടാം വത്തിക്കാൻ കൗൺസിലിനു ശേഷമുള്ള സഭാശാസ്ത്രം

രണ്ടാം വത്തിക്കാൻ സൂനഹദോസിനു ശേഷമുള്ള സഭാശാസ്ത്രം കൗൺസിലിനു മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന മനോഭാവത്തിൽനിന്ന് തികച്ചും വ്യത്യസ്തമാണിത്. ഇപ്പോൾ റോമൻ കത്തോലിക്കാസഭ ഒരു കാര്യത്തിലും ഐകരൂപ്യം ആവശ്യപ്പെടുന്നില്ല. ഓർത്തഡോക്സ് സഭകളെ പാഷണ്ഡികൾ എന്നും ശീശ്മക്കാർ എന്നും വിളിക്കുന്നില്ല. പിന്നെയോ, പൗരസ്ത്യ അപ്പസ്തോലികസഭകളെ സഹോദരീസഭകളായാണ് പരിഗണിക്കുന്നത്. മറ്റ് ദൈവശാസ്ത്രചിന്തകളെ അളക്കാനുള്ള അളവുകോലായി ലത്തീൻ ദൈവശാസ്ത്രത്തെ കരുതുന്നില്ല. ആരാധനക്രമം, മതപഠനം, സഭാജീവിതം, സഭാഭരണം, ആധ്യാത്മികത, സഭയിലെ കാനോനിക്കൽ ശിക്ഷണക്രമം എന്നിവയിലെല്ലാം ന്യായമായ വൈവിധ്യമാകാമെന്നും അത് ഐക്യത്തിന് തടസ്സമാകില്ലെന്നും കരുതുന്നു. വിശ്വാസത്തിന്റെ സാരസത്തയും അവതരണരീതിയും തമ്മിൽ അന്തരമുണ്ടെന്നും വിശ്വാസസത്യങ്ങളിൽ ഗ്രേഡുകൾ *(ഹയരാർക്കി ഓഫ് ട്രൂത്സ്)* ഉണ്ടെന്നും കത്തോലിക്കാസഭ കരുതുന്നു. മറ്റ് സഭകളോടുള്ള സമീപനത്തിൽ പല വീഴ്ചകളും മുൻകാലങ്ങളിൽ വന്നുപോയിട്ടുണ്ടെന്ന് പരസ്യമായി സമ്മതിക്കുകയും മാപ്പുചോദിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. കഴിഞ്ഞകാലത്ത് ഏതെങ്കിലും തരത്തിൽ കത്തോലിക്കാസഭയെ മുറിപ്പെടുത്തിയവരോട് ഹൃദയപൂർവം ക്ഷമിക്കുന്നു എന്നും അറിയിച്ചു. കഴിഞ്ഞ കാലത്തെ തെറ്റുകൾ ആവർത്തിക്കയില്ലെന്ന് ഉറപ്പു നൽകി. ഏതെങ്കിലും സഭയെ ലത്തീൻസഭയിൽ ലയിപ്പിക്കുന്നതല്ല സഭൈക്യം എന്നും വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്.

ക്രിസ്തുവിന്റെ സഭ കത്തോലിക്കാസഭയിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു *(സുബ്സിസ്തിത്)* എന്നാണ് രണ്ടാം വത്തിക്കാൻ കൗൺസിലോടുകൂടി കത്തോലിക്കാസഭയുടെ സ്വയം മനസ്സിലാക്കൽ. അടിസ്ഥാനവിശ്വാസം സംബന്ധിച്ച് പൗരസ്ത്യ അപ്പസ്തോലിക ഓർത്തഡോക്സു സഭകൾ സത്യവിശ്വാസം പുലർത്തുന്നു എന്ന് കത്തോലിക്കാസഭ കരുതുന്നു. വ്യത്യാസങ്ങളെന്നു കരുതപ്പെടുന്നവ തന്നെയും ഈ ഏകവിശ്വാസത്തിന്റെ വിവിധ ഫോർമുലകളായി കരുതാവുന്നവയാണ്. വേർപെട്ടും ഒറ്റപ്പെട്ടും കഴിയാൻ അവയൊന്നും ഇപ്പോൾ മതിയായ കാരണങ്ങളല്ല. പൗരസ്ത്യ

ഓർത്തഡോക്സ് സഭകളുമായി കത്തോലിക്കാസഭ ഏതാണ്ട് സമ്പൂർണ കൂട്ടായ്മയിലാണ്. ''നാം ഏതാണ്ട് ഒരു സഭയായി തീർന്നിരിക്കുന്നു'' എന്ന് ഒരിക്കൽ വിശുദ്ധ ജോൺപോൾ രണ്ടാമൻ മാർപാപ്പാ അന്ത്യോക്യാ യാക്കോബായാ പാത്രിയർക്കീസിനോട് പ്രസ്താവിക്കുകയുണ്ടായി. സമ്പൂർണമായ ഐക്യമെന്നും ഭാഗികമായ ഐക്യമെന്നും സഭകളുമായുള്ള ബന്ധത്തിൽ കത്തോലിക്കാസഭ ഒരു വ്യത്യാസം വരുത്തുന്നു. പൗരസ്ത്യ ഓർത്തഡോക്സ് സഭകളുമായി ഇപ്പോൾതന്നെ ഭാഗികമായ ഐക്യം നിലനിൽക്കുന്നു. എന്നാൽ കത്തോലിക്കാ കൂട്ടായ്മയിലുള്ള സഭകളുമായി സമ്പൂർണ കൂട്ടായ്മയാണ്. ഓർത്തഡോക്സ് സഭകളുടെ അപ്പസ്തോലികവിശ്വാസം, തിരുപ്പട്ടം, മറ്റ് കൂദാശകൾ ശ്ലൈഹിക പിൻതുടർച്ച എന്നിവ കത്തോലിക്കാസഭ അംഗീകരിക്കുന്നു. ചുരുക്കത്തിൽ സഭകൾക്കിടയിൽ വേർപെടുത്തുന്ന ഘടകങ്ങളേക്കാൾ കൂടുതൽ, ഐക്യപ്പെടുത്തുന്ന ഘടകങ്ങളാണെന്ന് കത്തോലിക്കാസഭ വിശ്വസിക്കുന്നു. റോമിലെ മെത്രാന്റെ ഐക്യശുശ്രൂഷാദൗത്യം പോലും ചർച്ചാവിഷയമാക്കാൻ കത്തോലിക്കാസഭ ഇന്ന് തയാറാണ്. അവശേഷിക്കുന്ന അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങൾ ചർച്ചകളിലൂടെ പരിഹരിക്കാമെന്ന് കത്തോലിക്കാസഭ കരുതുന്നു. കാരണം അവ സാരസത്തയെ ബാധിക്കുന്നവയല്ല. അവശ്യസംഗതികളിൽ മാത്രം ഐക്യം മതി എന്നാണ് ഇന്നത്തെ കത്തോലിക്കാചിന്ത. മറ്റു സഭകളുടെ ചിന്താരീതികളും ഫോർമുലകളും അവയുടെ പശ്ചാത്തലങ്ങളിൽ മനസ്സിലാക്കാൻ കത്തോലിക്കാസഭ പരിശ്രമിക്കുന്നു. അവയും കത്തോലിക്കാ പ്രബോധനരീതികളും പരസ്പരപൂരകങ്ങളാണോ എന്ന് പരിശോധിക്കുന്നു.

വിഭജനം പാപമാണ്, ഐക്യം കർതൃഹിതമാണ്. അതുകൊണ്ട് ഐക്യത്തിനു കത്തോലിക്കാസഭ ആത്മാർപ്പണം ചെയ്യുന്നു. എന്നാൽ വേർപെട്ടു നിൽക്കുന്ന വിവിധ സഭകൾ എപ്പോൾ ഐക്യത്തിലേക്കു പ്രവേശിക്കുമെന്നുള്ളത് ദൈവഹിതമാണ്. നാം ഐക്യത്തിന്റെ ശുശ്രൂഷ നിർവഹിക്കുന്നു എന്നുമാത്രം. ഐക്യം മനുഷ്യർ ഉണ്ടാക്കുന്നതല്ല. അത് ദൈവത്തിൽ നിന്ന് ദാനമായി നാം സ്വീകരിക്കുന്നതാണ്. സ്നേഹസംഭാഷണത്തിലൂടെയും ദൈവശാസ്ത്ര സംവാദത്തിലൂടെയും നാം നമ്മെത്തന്നെ ഒരുക്കുന്നു. ഐക്യത്തിന് സർവപ്രധാനമായി വേണ്ടത് മനോഭാവത്തിലുള്ള വ്യത്യാസവും ഹൃദയപരിവർത്തനവും തനിച്ചും കൂട്ടായുമുള്ള പ്രാർഥനയുമാണ്. ഇങ്ങനെയുള്ള ആത്മീയ എക്യുമേനിസമാണ് സഭൈക്യ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ കാതൽ. പരസ്പരം ക്ഷമിക്കാനും മറക്കാനും പൊറുക്കാനുമുള്ള ഒരു വിശാലമനോഭാവം എല്ലാ സഭകൾക്കും ഉണ്ടാകണം. ഓർമകളെ സംശുദ്ധമാക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഓരോ സഭയും ഏകപക്ഷീയമായി വളർത്തിയെടുത്ത സഭാശാസ്ത്രം പുനഃപരിശോധിക്കാനുള്ള സന്മനസ്സുണ്ടാകണം. തിരുത്തേണ്ടവ തിരുത്താനും മാറ്റേണ്ടവ മാറ്റാനും കഴിയണം. ദൃശ്യമായ രീതിയിൽ ഐക്യം പ്രകടിപ്പിക്കാൻ ഉതകുന്ന നടപടികൾ സഭകളുടെ ഭാഗത്തു നിന്ന് ഉണ്ടാകണം.

ഈ പുത്തൻ ചിന്തകളുടെ വെളിച്ചത്തിൽ കത്തോലിക്കാ കൂട്ടായ്മയിലുള്ള സഭകളെ സഭകളായി വളർത്താനുള്ള പരിശ്രമത്തിന്റെ ഭാഗമായാണ് മലബാർ, മലങ്കര സഭകളെ മാർപാപ്പാ മേജർ ആർക്കിഎപ്പിസ്കോപ്പൽ സഭകളായി ഉയർത്തിയതും ഈ സഭകളുടെ അധ്യക്ഷന്മാരെ പാത്രിയർക്കീസിന്റെ അധികാരമുള്ള മേജർ ആർച്ചുബിഷപ്പ് എന്ന സ്ഥാനത്തേക്ക് അവരോധിച്ചതും കർദിനാൾ സ്ഥാനത്തേക്ക് ഉയർത്തിയതും. ഇവിടെ റോം ഒരു തെറ്റുതിരുത്തൽ നടത്തുകയായിരുന്നു. കത്തോലിക്കാസഭയിൽ സ്വയംനിർണയാവകാശമുള്ള സഭകൾക്ക് സ്ഥാനമുണ്ടെന്ന് കാണിക്കയാണ് റോം ചെയ്തത്.

മാർതോമാ ക്രിസ്ത്യാനികളുടെ ഐക്യം

ഇന്ന് വിവിധ തട്ടുകളിലും വിവിധ നേതൃത്വങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചും നിൽക്കുന്ന, ഇൻഡ്യയിലെ മാർതോമാ ക്രിസ്ത്യാനികൾ ഒന്നിച്ച് അണിനിരക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണ്. 1653-നു മുമ്പുള്ള അവസ്ഥയിലേക്ക് നാം പോകേണ്ടതുണ്ട്. അതിനു പറ്റിയ സാഹചര്യമൊരുക്കാൻ നേതാക്കന്മാരും അണികളും തയാറാകണം. ചരിത്രത്തിന്റെ ഗതിവിഗതികളിൽ പെട്ട് പല തട്ടുകളിൽ ആയിപ്പോയവർ തങ്ങളുടെ നിലപാടുകളെപ്പറ്റി പുനർവിചിന്തനം നടത്തേണ്ടതുണ്ട്. ലത്തീൻ, അന്ത്യോക്യൻ, ആംഗ്ലിക്കൻ സഭകളിൽ നിന്ന് മലങ്കരസഭയിലെ വിവിധ വിഭാഗങ്ങൾക്ക് ലഭിച്ച പൈതൃകങ്ങൾ ഒന്നിച്ചു കൂട്ടുമ്പോൾ മൊത്തത്തിൽ മലങ്കരസഭയ്ക്ക് പലവിധ നേട്ടങ്ങളുണ്ടായി. ഭാരതത്തിന്റെ സാംസ്കാരിക പശ്ചാത്തലത്തിൽ ഇവയെല്ലാം കോർത്തിണക്കി മലങ്കരസഭാംഗങ്ങൾക്കെല്ലാം അനുഭവവേദ്യമാകത്തക്കവിധം ഒന്നിക്കാൻ നാം യത്നിക്കണം. കഴിഞ്ഞ നൂറ്റാണ്ടുകളിലെ ചരിത്രത്തിൽ നിന്ന് പാഠം പഠിച്ച് കരുത്തുറ്റ ഒരു മലങ്കരസഭയെ നാം ലക്ഷ്യം വയ്ക്കണം. ഭാരതീയവും പൗരസ്ത്യവുമായ എല്ലാ പാരമ്പര്യങ്ങളും എല്ലാവരുടെയും പൊതുസ്വത്താണ്.ഒരു സഭാപാരമ്പര്യത്തെയും നമുക്ക് മാറ്റി നിർത്തേണ്ടതുമില്ല.

ഓരോ സഭയുടെയും പാരമ്പര്യങ്ങൾ പാലിക്കപ്പെടുകയും പുലർത്തപ്പെടുകയും അംഗീകരിക്കപ്പെടുകയും വേണം. കാലത്തിന്റെ ഗതിവിഗതികളിൽപെട്ട് അപൂർണ പാരമ്പര്യങ്ങളോ ചേരാത്ത രീതികളോ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, തിരിച്ചുപോക്കും നവീകരണവും അത്യന്താപേക്ഷിതമാണ്. പഴമയെ അതുപടി കാത്തുസൂക്ഷിക്കാനുള്ള വ്യഗ്രതയല്ല ഇന്നാവശ്യം. നാം ജീവിക്കുന്ന ചുറ്റുപാടിലെ മനുഷ്യന് രക്ഷകനായ മിശിഹായെ കാണിച്ചുകൊടുക്കുകയാണ് സർവപ്രധാനം. ഭാരതത്തിന്റെ ആത്മാവിന് മാർതോമാനസ്രാണികൾക്ക് എപ്രകാരം മിശിഹായെ ഒന്നിച്ച് ഒരേ സ്വരത്തിൽ നൽകുവാൻ സാധിക്കും എന്നതാണ് നാം ചിന്തിക്കേകണ്ട സർവപ്രധാനമായ സംഗതി. കഴിഞ്ഞ കാലങ്ങളിലെ കുറവുകളെയും അനീതികളെയും പഴിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാതെ, ചരിത്രത്തിലെ ഭാണ്ഡക്കെട്ടുകളുടെയും അർഥശൂന്യമായ ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളുടെയും വ്യത്യസ്ത പശ്ചാത്തലങ്ങളിൽ സംഭവിച്ച മാറ്റങ്ങളുടെയും വർത്താക്കളായി വർത്തി

ക്കുന്നതുവഴി ഈ ദൗത്യത്തിന് തടസ്സം നേരിടുന്നെങ്കിൽ, അവയോട് നാം വിടപറയുക തന്നെ വേണം. സുവിശേഷ ത്തിനും സഭാപിതാക്കന്മാർ സുവിശേഷത്തിനു നൽകിയ വ്യാഖ്യാനങ്ങൾക്കും അവർ പഠിപ്പിക്കുന്ന സ്നേഹത്തിനും ഐക്യത്തിനും മറ്റെന്തിനേക്കാളും നാം പ്രാധാന്യം നൽകണം. നവീകരണത്തിനും സഭൈക്യത്തിനും നാം തയാറാ കണം.

മാറിയ സാഹചര്യത്തിൽ സഭൈക്യത്തിന് നസ്രാണിസഭകൾ ഒന്നടങ്കം താൽപര്യം കാണിക്കേണ്ടതാണ്. നമ്മുടെ കർത്താവ് ആഗ്രഹിക്കുന്ന രീതിയിൽ ഐക്യം സുസാധമാക്കാൻ മാർതോമാ നസ്രാണികൾ എല്ലാവരും തീക്ഷ്ണ മായി ആഗ്രഹിക്കുകയും പരിശ്രമിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്. എന്നാൽ സഭൈക്യകാര്യങ്ങളിൽ നസ്രാണികളിൽ എത്ര പേർക്ക് ആത്മാർഥമായ താൽപര്യമുണ്ട്? മലങ്കരനസ്രാണികൾ കൂനൻകുരിശിനു മുമ്പ് ഒന്നായിരുന്നതുപോലെ നാനാത്വത്തിൽ ഏകത്വം പുലർത്തിക്കൊണ്ട് ഏകസഭയായി തീരാനുള്ള സംരംഭത്തിന് ആര് നേതൃത്വം നൽകും? അതിനു നാം ഇനിയും അനേകനാൾ കാത്തിരിക്കേണ്ടതുണ്ടോ? ബഹുദൂരം യാത്ര ചെയ്യേണ്ടിയിരിക്കുന്നുവോ?